

Hogyan tovább, ellenzék?

Pódiumbeszélgetés Donáth Annával,
Vadai Ágnessel, Korózs Lajossal és
Tordai Bencével, a moderátor Pikó András*

Pikó András *December 12-e fordulópontra volt a magyar belpolitikában, hosszú idő után együttműködő és a megszokottnál hatékonyabban politizáló ellenzék jelent meg előttünk. Igazi meglepetés volt ez, mert az ősz azzal telt, hogy arról vitatkoztunk, mit keres az ellenzék a parlamentben, stabilizálja-e a rendszert ezzel. Mindenféleképpen magyarázatra szorul, hogy az őszi hónapokban mi történt. Volt-e tudatos előkészítés, vagy a kétségbeesztő helyzet miatti spontán együttműködés hozta létre a decemberi akciót?*

Vadai Ágnes A munka törvénykönyve volt a fordulópontra. Úgy tekintettünk rá, ami a magyar állampolgárokat alapvetően kizsákmányolja, és szembemegy mindazzal, amiben külön-külön is hiszünk. Ez már egy folyamat betetőzése volt, hiszen az azt megelőző hónapokban számtalanszor kísérletet tettünk arra, hogy az ellenzék azt a jogát gyakorolhassa, amiért ott van, hogy ellenőrizze a kormányzatot. Erre jó példa a honvédelmi és rendészeti bizottság, ahol folyamatosan a Falcon-gép ügyét szerettem volna megnézni, de lepatantunk a minisztériumról. Eljött

egy pillanat, amikor azt mondtuk és éreztük, hogy valami más módszert kell alkalmazni. Lehet, hogy decemberre értek be azok az impulzusok, amelyeket a választók már áprilisban megfogalmaztak, nevezetesen, hogy már akkor meg kellett volna keresni az együttműködés lehetőségét. A munka törvénykönyve sok politikust nyitottabbá tett, és megvilágosodott az agyában az, hogy egyedül nem tudja tovább folytatni a küzdelmet.

Pikó E *nap egyik hőse Tordai Bence volt, aki végig közvetítette az ülésteremben történeteket, ez nemcsak politikai értelemben, de a magyar nyilvánosság szempontjából is jelentős újítás volt. Ugyanez onnan, az ön szempontjából hogyan nézett ki?*

Tordai Bence Már korábban világgossá vált, hogy nincs értelme tovább csinálni a parlamentesdit. December 11-én kaptam egy fontos és pozitív visszajelzést Mellár Tamástól, aki december 10-éig sokakkal együtt sípot vett a szájába, hogy a 2920 napirend-módosító javaslat törvénytelen lesöprése után szétsípoljuk az ülést. Azt mondta Tamás, hogy eleinte nem tetszett neki, amit „Tordai kolléga csinál, itt hepciáskodik, meg a miniszterelnök úrral tiszteletlenkedik, meg ezek a bohócorrok is milyen furák”, de most eljutott oda, hogy konzervatív professzor létére ő is sípot

* A beszélgetésre 2018. január 9-én került sor Budapesten, a Benczúr utcai szakszervezeti székházban – Donáth Anna a Momentum alelnöke, Korózs Lajos az MSZP elnökségi tagja, Tordai Bence a Párbeszéd szóvivője, Vadai Ágnes a Demokratikus Koalíció alelnöke.

vesz a szájába. Ilyen lelkiállapotban voltunk 11–12-e táján.

Korózs Lajos Volt az MSZP-frakciónak egy őszi felkészítője Sopronban, ott elmondtam, hogy ez az ős nem lesz olyan, mint eddig bármikor. Most is azt gondolom, hogy február 18-án, amikor Kövér László összehívja az Országgyűlést, semmi sem folytatódhat úgy, mint eddig, minden más lesz. Ha senki más nem fog erről gondoskodni, akkor majd én ott leszek. Nekem decemberben is volt javaslatom, öt vagy hat; néhány vezetőtársammal megbeszéltem a frakciónkban, hogy mit tegyünk az ülésteremben, végül a leglightosabbat fogadták el.

Pikó *Ha ez volt a leglightosabb, akkor mi lett volna a legkeményebb eszköz?*

Korózs Nem fogom feltárni, mert kiszivárog, és készülni fognak rá. Decemberben azt láttam, hogy jó néhány képviselőtársunknál tényleg elszakadt a cérna. A fiatal Varga László például, aki kevésbé ismert, mint Kunhalmi Ágnes vagy Hiller Pista, önmagából kivetkőzve kiabált, mert-hogy Kövér erre okot adott. Nem lett volna ennyire kemény és durva, ha nem ilyen primitív házelnökkel van dolgunk, mint Kövér László. A biztosítékot az verte ki, hogy nem kaptunk lehetőséget a saját igazunk melletti érvelésre. Pontosan emlékszem rá, hogy minket hogy szívtattak annak idején, éppen a mi tárcánkat, mert államtitkár voltam az előző két kormányban; karácsony és szilveszter között beküldtek 870 indítványt, amiből 370 vagy 380 a szociális tárcához érkezett. Most viszont nem

engedték megvitatni a módosítókat. Egyébiránt szerintem nem a munka törvénykönyve volt a legkeményebb, hanem a közigazgatási bírászkodás, amit közben ugyanúgy áttoltak, de nem az verte ki a biztosítékot. A lényeg, hogy adódott egy helyzet, és ha ezt nem veszi észre egy politikus, akkor menjen haza pogácsát vagy bejglit sütni.

Pikó *Eközben a Momentumnál nyilván látták, hogy mi történik, és hogy új helyzet van. Hogy született a döntés, hogy kívülről megtámogatják parlamenti pártokat?*

Donáth Anna A parlamenten kívül más mozt nézünk, ahogy a választópolgárok is egy picit más mozt néznek, mint a parlamenti képviselők. Miért mentek aznap az emberek a Kossuth térre? Látták, hogy végre történik valami. Nem kell hozzá különösebb politikai érzék, hogy megértsük, miért a rabszolgatörvény lett a tiltakozások szimbolikus ügye, és nem a közigazgatási bíróságok. Talán épp azért, amiért a médiatörvény vagy az Alkotmánybíróság jogkörének csorbítása miatt sem mentek ennyien az utcára. A jogállamiságot nem lehet egy mondatban elmagyarázni, a rabszolgatörvény viszont egyetlen szó. Gyakorlatilag díszletként kezelik az ellenzékét a parlamentben. Nem április 8-a, még csak nem is december 10-e óta, így van ez 2010 óta. Sokan nem értik, miért kellett ennyi időnek eltelnie, hogy miért próbált az ellenzék úgy viselkedni, mintha működő parlamentben és demokráciában élnénk. Kövér László sem tegnap kezdte a házelnökséget, tehát nem most kezdte

a vérlázító stílust alkalmazni és önhatalmúan eldönteni, ki mikor beszélhet. A Momentum április 8-a után is folytatta azt a munkát, amit elkezdtünk, a magyar társadalomban ezt a tökéletes politikai apátiát fel kell számolni. Ez nem látványos, a média által jól tematizálható munka, és sokan meg is spórolták az elmúlt időszakban. De mi nem spóroljuk meg: a közösségépítés, és az, hogy folyamatosan az utcán legyünk, a munkánk központi része. Miközben önmagában a tüntetés nem fog megoldani semmit.

Pikó *Érezték, hogy itt teljesen más a helyzet? Annyira más, hogy ahhoz indokolt beszerezni jelentős mennyiségű füstbombát...*

Donáth A füstképző, amit az utcán használtunk, egy módja a tiltakozásnak. Mindenkinek más az eszköze. Örültünk annak, hogy végre találtak maguknak eszközt a parlamenti pártok. Szembetűnő volt az újfajta együttműködés is, hogy összehangolják a tevékenységeiket. Folyamatosan rabszolgatörvényre hivatkoztak, ugyanazokat a paneleket használták, ugyanazokkal az egyszerű szavakkal mondták el, hogy mi a bajuk. Nem kezdtek el jogászkodni és technikai részleteket sorolni. A választópolgárok látni szeretnék az egységet és a pártok cselekedeteit. Most megmutatták, és ezt üdvözölte az utcán jelen lévő Momentum is. Nem volt kérdés, hogy azonnal kint voltunk a Kossuth téren.

Pikó *Volt még egy kivételes nap, az, amikor az ellenzéki képviselők bejutottak az MTVA-ba. Kivéve a Momentumot, ők nem tudtak bemenni.*

Donáth Viszont a Momentum találta ki, hogy menjünk az MTVA-székházhoz.

Pikó *Én is ott voltam tudósítóként a székház előtti tömegben, és amikor kijöttek az épületből, bennem is felmerült, hogy ezt most miért is. Több volt abban a helyzetben, korainak tűnt a távozás...*

Tordai Jó, akkor tömören, bent volt egy tucatnyi ember, akiknek az egyik fele már unta a banánt, és érezte, hogy patthelyzet van, nem fogunk semmi kézzelfoghatót elérni. A másik fele meg tudta, hogy ettől függetlenül szimbolikusan nagyon fontos ott lenni és fenntartani a tiltakozást. Aztán a szűk többség úgy határozott, hogy jöjjünk ki, és ez az, amiben megegyeztünk a legelején, hogy bármit csinálunk, azt közösen tesszük. Én a magam részéről maradtam volna, ez így szakmailag szerintem nem tűnt profi döntésnek, végül aztán nem verte szét az egész eseménysort.

Pikó *Milyen érv szólt amellett, hogy kijöjjenek?*

Vadai Én már reggel kijöttem, mert meghirdettünk egy sajtótájékoztatót, és aztán elmentem harcolni a házbizottság ülésére a képviselők büntetése ellen, csak később tértem vissza, amikor már zajlottak a rettenetes események. A közös döntést üdvözöltem. A mieink közül többen ki szerettek volna menni a tüntetőkhöz az utcára. Este, amikor még bent voltunk, többször is kijöttünk az épületből, pont azért, mert a tömeg egy része nem erőt, inkább erőszakot mutatott, szerettük volna egy

kicsit lenyugtatni őket azzal, hogy változatlanul tárgyalni szeretnénk. És akkor egy váratlan pillanatban egyszerűen kizártak bennünket az épületből. Én személy szerint annak az ódiúmát már nem szerettem volna fölállalni, hogy a biztonsági őrök újabb képviselőt bántalmazzanak, mert Varju Lacit, ne szépítgessük, megverték. Minden akció nagyon jó, de vannak pillanatok, amikor a helyesebb döntés a háborúban is az átmeneti visszavonulás és erőgyűjtés azért, hogy újabb, másfajta dolgot tudjunk csinálni.

Korózs Azt azért tegyük hozzá, hogy mindent rögzítettek. Végig filmeztek bennünket. Olykor-olykor otthagyták a kamerát, szóltam is Bangó Ildinek, hogy óvatosan beszéljünk, mert megy a kamera, csak nincs ott az operatőr! Eljátszották, hogy félrehúzódnak és beszélgetnek. Volt úgy, hogy Oláh Lajossal, Gréczy Zsolttal vagy Bencével beszélgettünk, és a kezemet a szám elé tettem, mert jeltolmáccsal bármit le tudnak olvasni. Kora délutánra már magunkat kezdtük ismételni. Akkor támadt az az ötletem, hogy akik jól beszélnek idegen nyelven, kinn az utcán nyilatkozzanak, ott volt a ház előtt egy csomó külföldi tudósító. Aztán verték meg Varju Lacit. Délután kétszer élőben bekapcsoltak a Klubrádió élő adásába, elmondtam, hol tartunk, mit csinált a szerencsétlen jegyző asszony, akin betegre röhögtem magam. Voltak ott azért furcsaságok. Amikor rendőrt hívtunk, kijött a kerületi kapitányság közrendvédelmi alosztályvezetője, de a biztonsági őrök nem engedték be, és a rendőr órnagy háromnegyed órán keresztül ott toporgott, mert a biztonsági őr volt

a főnöke. Értik a szituációt? Egyébiránt én is a maradásra szavaztam. Meg Tordai Bence is.

Donáth Ha nem csinálunk valamit bátran, abból nem lesz semmi. Kiröhögtek minket, amikor előző este kitaláltuk, hogy a Kossuth térről el fogunk vinni több ezer embert a Kunigunda utcába. A Jászai Mari téren egy picit megijedtünk, amikor csak kétszáz ember jött utánunk, de nem fordultunk vissza, hanem hátraküldtünk húsz embert, hogy terelje át a tömeget, és több ezer ember átsétált a tévéhez, ami azért nincs közel. Az, hogy egyszerű képviselők vagyunk a demokráciában, ezért demokratikusan játszunk, nem tartható. Hát nem arról szól ez az egész évek óta, de legalább december 12-e óta, hogy a Fidesz nem ért másból, mint az erőből és a konfliktusból? Nem a parlamenti vagy fővárosi közgyűlési felszólalásoktól vonták vissza az olimpiai pályázatot, hanem attól, hogy komoly erőt mutattunk fel a Momentummal. Nincsenek demokratikus szabályok, nincs olyan, hogy a képviselő képviselőset játszik, mert ez már megszűnt. A tiltakozásnak pont attól lett ereje, hogy a Kunigunda utcában és az MTVA-székházban konfliktus volt. És bocsánat, nem Varju László összeverése volt az oka, mert ez később derült ki. Ha Szél Bernadett és Hadházy Ákos nem indulnak el abba az épületbe, ahonnan kidobták őket, nem történt volna semmi, ki sem mentek volna oda az emberek. Itt csak akkor fogunk elérni bármit, ha konfliktust generálunk. Ha megmutatjuk, hogy ez a rendszer akkor hibázik, ha meglepjük őket, és akkor, hogyha nem a játékszabályai alapján játszunk.

Lehet, hogy ez pár pofonnal jár. És tudom, mindenki azt gondolja majd rólam, hogy engem még nem vertek össze rendesen... De arra is adtunk már példát, hogy nem ijednénk meg ettől sem.

Pikó Minden vitájuk ellenére is az látszik, hogy itt új történet kezdődött, új formával, új tartalommal. Valaki úgy fogalmazta meg, most először érezte azt, hogy a kormány ellenzéke helyett a rendszer ellenzéke mutatkozott meg a parlamenten belül és kívül. Ha a parlamentben ugyanott folytatják, mint ahol 12-e előtt abbahagyták, nyilvánvalóan nagy csatlódást okoznának a támogatóknak, viszont valamit cselekedniük kell a következő parlamenti ülészekon is. De mit? Hogyan tovább? Ez a kérdés szól a Momentumhoz is, hiszen parlamenten kívüli pártként reagálniuk kell arra, hogy miként működnek a többiek az Országházban.

Vadai Annának szeretném mondani, hogy a siker záloga eddig nem feltétlenül a rabszolgatörvény volt, hanem az, hogy bár különböző pártokból jövünk, különböző habitussal, megértjük, hogy a saját választói és a politikai világunk egységesítése nem megy füstbombával. Az ellenzék rendszerellenzékként próbál viselkedni, ami mögött iszonyatos erőfeszítés áll. Ma itt ül négy olyan párt, három parlamenti, amelyek értékrendje meg az alapjai valahol ugyanazok, de hiányzik innen két olyan ellenzéki párt, az LMP és a Jobbik, és főleg a Jobbik, amelyiknek a világa a Demokratikus Koalíciótól például nagyon messze van. Az együttműködésről azt szeretném elmondani, hogy majdnem egyszerűbb

egy DK-st meggyőzni erről, mint egy jobbikost arról meggyőzni, hogy ott állunk egy színpadon Varga-Damm Andreával. Az érési folyamat hosszú. Pontosán tudjuk, hogy december 12-e után nem lehet ugyanúgy visszamenni a parlamentbe gombot nyomogatni.

Pikó Közösen készülnek erre?

Vadai Mi a DK-ban ahhoz ragaszkodunk, hogy a közös ügyekhez csatlakozzunk. Nem elég, hogy az ellenzéki pártok parlamenten kívül és belül összefognak. Fontos, hogy pont a rabszolgatörvény kapcsán kezdtek a szakszervezetek éledezni, mert eddig nem nagyon hallottuk a hangjukat. Ami még ennél is fontosabb, hogy ez nem lehet csak budapesti ügy, jó látni a vidéki tiltakozásokat is. Nekünk ezt a meccset nem a Kunigunda utcában kell megnyerni. Nem is csak Budapesten, ezt világosan megmutatta az áprilisi választás. El kell érni, hogy vidéken is egyre többen legyenek, akik veszik a bátorságot, és lépnek. Semmi bajom nincs a Momentum forradalmi hangulatával, de azért arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy nekünk nem egyszerűen az a célunk, hogy Orbán rendszerét legyőzzük. Másnap, amikor ez megtörténik, vécepapírt kell vásárolni az iskolákba. A választópolgárok azon túlmenően, hogy legyőzzük Orbán rendszerét, kormányképes erőt is szeretnének látni. Az ellenzéki pártok most teszik a dolgukat. Szerintem a január 5-i tüntetés emblemikus képét Budaházy György posztolta: egy árpádsávos zászló alatt egy pride-os zászló volt látható. Lehet, hogy véletlen volt, és Budaházy mérhetet-

lenül kiborult miatta, de azt tudom mondani mindenkinek, aki szeretné az érési folyamatot siettetni, hogy hét év kellett sok mindenhez, lehet, hogy most gyorsabb lesz a folyamat. Látjuk, hogyan próbálja a kormány szétverni a meglévő ellenzéki egységet, látjuk, hogy még a saját barátaink is hogyan próbálnak ezzel az ügygel szembemenni. Vigyáznunk kell egymásra, vigyáznunk kell egymás választóira, és megértéssel kell lenni mások iránt.

Donáth Lehet, hogy nem füstbombával fogunk kormányt váltani és kormányzóképeséget teremteni, de az, hogy most jelenleg mindenkinek, szakszervezetektől civil szervezetekig, média-munkatársakon át a politikusokig az a dolgunk, hogy az embereknek visszaadjuk a reményt, és azt a tudatot, hogy van beleszólásuk, mi történik a saját országukban a saját életükkel. Hogy van értelme közügyekről beszélni, és nem az egyedüli kiút, hogyha elköltözzünk Magyarországról. Lehet, hogy itt lesz majd generációs különbség, már nem az a kérdés, hogy miből lesz vécepapír, hanem az, hogy akarok-e gyereket szülni Magyarországra. Ehhez az kell, hogy meg kell mutatni, van értelme hangosan kifejezésre juttatni a dühüket, a frusztráltságukat és azt, hogy nem értenek egyet a rendszerrel. És egyszerűen meg kell őket szólítani, amiről nem beszélünk, de a magyar állampolgárok nem az az ötvenvalahány százalék, amelyik elmegy szavazni, hanem az a negyven is, ami a bizonytalan kategóriába tartozik, és egy része kivonta magát a közéletéről való gondolkodásból és az abba való beleszólásból. Nekünk, momentumosoknak velük

van dolgunk. A parlamenten kívül teljesen más a feladatunk, nem is szeretném megmondani, hogy van-e értelme – szerintem, nyilvánvalóan nincs – a parlamenti politizálásnak. Remélem, hogy találnak olyan eszközöket, mint találtak december 12-én, nagyon örülök neki, hogy egyeztetnek az együttműködésről. A mi feladatunk, hogy a kezünkben lévő eszközökkel támogassuk ezt, mert az emberek egységet akarnak látni. Itt most történt valami, ami megmutatja, hogy vannak olyan minimumok és egyre több ilyen minimum lesz, ami a Jobbiktól a DK-ig minimummá válik.

Pikó *Aki OIG-s pólóban megy tüntetni, és azt skandalja, hogy mocskos Fidesz, szerintem azt szeretné, hogy „ezek eltakarodjanak”, hogy le legyenek győzve, vagy legalább vissza legyenek szorítva. Ne legyen kétharmaduk, ne legyen többségük. Az ellenzék együttműködésétől szerintem leginkább ezt várják. Mi lesz majd az az együttműködési forma az ellenzék számára, ami a saját táboruk tagjainak is hiteles, valódi együttműködés, és azt az eredményt is valószínűsíti, hogy végre, akár európai parlamenti választáson, akár önkormányzati választáson, de az ellenzék valamilyen formában sokkal jobb eredményt ér el?*

Tordai Engem nem nagyon érdekel, hogy mi a legvalószínűbb, nekünk az a dolgunk, hogy alakítsuk az esélyeket. És még azt szeretném kérni, hogy ne hagyjuk magunkat megvezetni a nyelvpolitikai eszköztár különböző elemeitől. Tehát az, hogy az összefogás pfuj, de az egység igen, miközben szerintem az egység erősebb. De ne vesszünk össze ezen,

ha az egység szexibb, akkor beszéljünk egységről. Én amúgy optimista srác vagyok, de most lett egy ilyen ősz szakállszőrszálam...

Vadai Hol?

Tordai Itt, ez. Egy van, igen.

Vadai Kiszedem.

Tordai Ezt azért mondom, mert most először érzem, hogy van mit kockáztatnunk, és van miért aggodni. Nem vagyok nyugodt február 18-a vagy a parlamenti visszamenés kérdésében sem. Lajosnak jó ötletei vannak, tehát ha az akciópolitizálás irányába megyünk tovább, akkor még vannak kiaknázatlan lehetőségek, de nem biztos, hogy ez a végletekig fenntartható, miközben magasak az elvárások, és a példás cselekvő egység az egyik legfontosabb eredmény. De hogyha most nem tudjuk megtartani, és nem tudjuk átfordítani politikai eredményekbe, akkor abból megint kiábrándulás lesz. És miközben az önkormányzati választás ilyen szempontból viszonylag könnyű terepnek tűnik, mert még a legfajéjúbbak is belátják, hogy mi a matek, hogyan lehet győzelmet aratni, és mi annak a hétköznapi életben, akár a hatalomtechnikában a jelentősége, hogyan lehet ellenhatalmat, alternatív világot felépíteni a Fidesz uralmával szemben. Az EP-választás más tészta, és vannak aggályaim, miközben ha azt elrontjuk, annak jóvátéhetetlen hatásai lehetnek ősszel. Jó, hogy rájöttünk, milyen együtt mozogni, csak akkor meg nem értem, miért tekintenek egyes pártok úgy az EP-választásra, mint valami közvélemény-kutatás-

ra. Engem csak az érdekel, hogy le tudjuk-e nyomni Orbánékat. Mert hát '18 tavaszán is többségben voltak az ellenzéki szavazók, és arra, hogy mi vagyunk a többség, sikerült százezres tüntetést szervezni. Erre már kevesen emlékeznek, mert azt sulykolják, hogy megszerzték a harmadik kétharmadot. És amikor elmondjuk, hogy 48 százalék volt újkorában az a kétharmad, keveseket érdekel. Ha lett volna egységes ellenzéki kommunikáció, s végigvittük volna április 9-étől kezdve, akkor talán ez is másképp alakult volna. Ha az EP-választáson meg tudjuk mutatni, hogy a lineáris választási rendszer nem azt jelenti, hogy mindenkinek egyedül kell indulnia, mert a nyolc lista önmagában elvisz várhatóan négy mandátumot, arra kell használni, hogy megmutassuk, a társadalmi többség mandátum-többségre, politikai többségre konvertálható. És ha nem tudnak eddig a belátásig eljutni a kedves kollégák, akkor nagyon dühös leszek rájuk. Érdemes megnézni a Jobbikot, még a Momentumnál is határozottabban kipoztolták a Facebook-oldalukra, hogy már tavaly megcsinálták a programjukat, listájuk is van, és ez milyen jó így. Szétszedték őket a saját követőik. A félmillió oldal amiatt robbant fel, hogy a Jobbik vezetői hogy lehetnek ekkora gyökerek.

Korózs Nem közös kormányzásra készülünk. A rohadt rendszert kellene megdönteni. Akkor mi a soron következő feladat? Olyan, mint a szülés, be fog következni, kiírták az európai uniós választást, és fog az idő. Most az a kérdés, hogy pár hónap múlva hogy visszük be az első gyomrost Orbánéknak. Orbán kiad-

ta a kampánystábjának: tizennyolc mandátumot akar a huszonegyből. Azért kell a Fidesznek tizennyolc a huszonegyből, hogy a zsarolási potenciálja odakinn, Brüsszelben meglegyen. Ha okosan politizálunk, tíz-tizenegy mandátumot elhozhatunk előlük, az már rendes gyomros, és emelt fővel mehetünk az ősi helyhatósági választásra. Ha Orbán behúzza a tizenöt-tizenhat mandátumot, akkor nehéz lesz meggyőzni azokat, akiknek a szavazatát kérnénk a helyhatósági választáson, mert azt mondják, nemcsak hogy háromszor megcsinálta a kétharmadot, de az EU-parlamenti mandátumok jelentős részét is elvitte. Na most ez üzenet mindenkinek, még a Momentumnak is...

Donáth Köszönöm.

Korózs ...a jobboldalon nem lesz egyetlen elveszett szavazat sem, Orbánék mindent be fognak gyűjteni. Ha külön indulunk, és valaki nem üti meg a limitet, a rá leadott szavazatok elvesznek. És ha két vagy egy félszázalékos párt összeadott szavazatát konvertáljuk, akkor az azt jelenti, hogy Orbánéknak a visszaosztás miatt – mert itt csak pártlistás szavazás lesz – egy mandátumot jelent az, akire itt a mi oldalunkon szavazatot adtak, de nem tud mandátumot érvényesíteni. Nem bonyolítom, lehet, hogy Orbánnak tizenegy lesz, nekünk meg csak tíz, de az a tíz: aranyrészvény őszre!

Pikó *Látom, Anna, hogy nehezen fogja vissza magát.*

Donáth Senkit nem akarok kioktatni, de mást jelent a tisztán ará-

nyos választási rendszer, mint amit most az előbb meghallgatunk. Az áprilisi választáson a csapból is ez a taktikai szavazódsi folyt, miközben statisztikailag kimutatható, hogy a választópolgárok mekkora része hajlandó az orrát befogva, taktikailag szavazni, és az is kimutatható, hogy ugyan kisebb részben, de van egy csomó olyan ember, aki nem hajlandó erre. Egy tisztán arányos versenyben mindenkinek az a feladata, hogy minél több embert elvigyen szavazni. Öt évvel ezelőtt 29 százalék volt a részvételi arány, ami nem sok. Ha nem kell az orrunkat befogva szavazni, mindenki a szíve szerint választhat, sokkal több embert el lehet vinni szavazni az ellenzéki érzelmű választók közül, mintha lenne egy nagy tömb. Ez már sokszor kiderült. A közös ügyek mentén való együttműködésnek van igazán értelme, nem a közös listának. Az EP-választásokra ez kifejezetten igaz. Nem veszik el a szavazat, arányosan lesz újraosztva, és amúgy... (*zaj, vita*) ... Teljesen más a választói aktivitás az EP-, mint az országgyűlési választáson. A Momentumot már öt százalékra mérik a közvélemény-kutatók, a mi szavazóink garantáltan hajlandók elmenni az EP-választásra. Persze a Fidesznek jobbak a számai, és most erősödik a mozgósítás, de például a Demokratikus Koalíció öt évvel ezelőtti példája mutatja, hogy két százalékra jósolták őket, és aztán hét százalékot értek el. Attól függ, ki mennyire tud mozgósítani. Két dolgot szeretnék kiemelni. Az egyik, hogy a választás után minden képviselő más és más európai pártcsaládba ül be. Ha tehát azt akarjuk üzenni, hogy van egy Fidesz által nyert mandátum, meg van egy el-

lenzéki, Fidesz-ellenes „mandátum-csomag”, akkor azt úgy is át lehet adni, ha van egy közös kommunikációs kampány, ami arról szól, hogy mindenki, aki Európa-párti, menjen el, szavazzon a számára leginkább kedvelt európai pártra. Amennyiben minden ellenzéki párt jól tud mozgósítani, a végén ugyanaz a remélt tizenkét vagy több mandátum felmutatható a Fidesz ellen. Az ellenzéki választópolgárok számára sokkal szimpatikusabb, ha azt látják, hogy a pártok nem esélylatolgatnak, nem veszekednek egy asztal körül azon, kinek mi jár, melyik mandátum, melyik körzet az övék, hanem az, amikor együtt fel tudnak lépni. Most tényleg, őszintén, mindenki tegye a kezét a szívére, ha átmenne az, hogy muszáj a közös lista, mennyiben fogunk arról hallani, hogy mit gondolunk Európáról vagy arról, hogy a magyar választópolgároknak mit ajánlunk ezen a választáson, vagy hogy mekkora a tétje, ahhoz képest, hogy kinek hányadik hely jár, melyik párt hány embert tesz a közös listára? Hiszen most sem ezekről beszélünk, hanem a közös listáról. Ha ezt eljätssza az ellenzék, soha többé semmilyen bizalmat nem tud megnyerni. Mi a parlamenten belüli és kívüli pártok mostani feladata? Az, hogy fenntartsák az egységet. Az elmúlt hetek egyeztetésein azt tapasztaltam, hogy minden pártban vannak megbízható, derék képviselők, akikben meg tudok bízni, de a pártok közötti bizalom még penge-élen táncol. Az emberek között ez a bizalom kezd kiépülni, a pártok között még nem teljesen. Gyorsan el kell jutnunk odáig, hogy a Demokratikus Koalíciótól a Jobbikig meg tudjanak bízni egymásban.

Vadai Az elmúlt időszak fölért egy jó önismereti tréninggel is, nem gondoltam például magamról, hogy én vagyok az egyik legmérsékeltebb, türelemre intő, az egységet összekovácsozni akaró ember, merthogy egyébként annyi kulisszatitkot el tudok árulni, hogy a legtöbb ilyen megbeszélésen mindig figyelek arra, hogy az LMP, a Jobbik, a Momentum, az MSZP érdekei és érzékenységei figyelembe legyenek véve. Azt mégis el kell mondanom, azért politizálunk, hogy azokat az elképzeléseket, amelyeket sokszor hangoztatunk, megvalósítsuk. Azt pedig csak úgy lehet, hogy kormányon vagyunk. Tehát én megértem, hogy az Orbán-rendszert meg kell dönteni, de másnaptól kezdve kormányozni kell. A megszerzett tőkét három másodperc alatt lehet elveszíteni azzal, hogyha végre megtörjük az Orbán-rezsimet, és ott állunk, mint a béna kacsa, és nem tudunk mit csinálni. Messzebb kell látni az Orbán takarodjnál. Sok év és sok ügy kellett ahhoz, hogy összekovacsolódjon az ellenzék, és ebből olyan tüntetés is össze tudott jönni, ahol jól megfért egymás mellett a DK-s és a jobbikos zászló is. Azért ezt a két pártot említem, mert ez volt a legmeghökentőbb. Mindenhez idő kell. Tudom, mert én régebb óta vagyok fiatal, hogy milyen türelmetlen tudok lenni. Korózs Lajosnak igaza van abban, hogy itt vannak a nyakunkon a választások, de most annyira intenzíven éljük a politikai együttműködés időszakát, hogy felesleges a nyilvános körökből politikai állásfoglalásra kényszeríteni másokat, mert akkor hőzöngés lesz a vége. Pár évvel ezelőtt, amikor Schneider Tamást jelölte a Jobbik alelnöknek az Országgyűlésben, nem

szavaztam meg, mert az volt az álláspontom, hogy egy exszkinhed nem tölthet be ilyen pozíciót. Ma ugyan vele nem egyeztetek még, de a Jobbikban is vannak olyanok, akikkel lehet egyeztetni. Hagyjuk, hogy ez a folyamat érlelődjön. Hét év kellett a rabszolgatörvényes együttműködésig, ahhoz képest már viszonylag kevés idő kellett ahhoz, hogy a Jobbik, a DK, az MSZP, a Párbeszéd meg a Momentum együtt vonulgasson hét-ről hétre. Idetartozik, hogy a választói akarat sem minden esetben egységes, a pártok mögött álló választók egy része is megosztott, vagy nem tudta teljes mértékben megemészteni, ami folyik. Éppen ezért nekünk nemcsak az a feladatunk, hogy egymást győzködjük az együttműködésről, az is fontos feladatunk, hogy a saját választóinknak elmagyarázzuk, hogy mi történik. Mindenkit arra intek, hogy türelmesen, egymás érzelmeit, személyes és pártbeli érzékenységét vegyük figyelembe, mert két másodperc alatt szét tudjuk zilálni az egészséget.

Pikó Jöjjenek a kérdések és hozzászólások!

Domány András Annyi minden elhangzott itt a Jobbikkal kapcsolatban. Felhívnám a figyelmet Révész Sándor kitűnő januári írására a *hvg.hu*-n, azt mutatja és bizonyítja be sok idézettel és konkrétummal, hogy ez a párt nem sokat változott. Igaz, Toroczkai már nincs benne, Volner már ellene kiabál, de azért annak, aki árpádsávós zászlóval menetelt a közös tüntetésen, és komolyan gondolja azt, amit a zászló jelképez, miért kell örülni?... Őszintén szólva az egész lelkesedést nem értem. Elhan-

goznak olyan jelszavak, hogy végre, és nemcsak itt, hanem az ellenzékkel szimpatizáló sajtóban is, hogy végre az ellenzék magára talált, és azt a jelzót is hallottam vagy olvastam többször, hogy hatékony. Nem értem, miről beszélnek. Mi történt december 12-én? Elfogadtak negyvenhárom törvényt. Vitatható, hogy mennyire volt szabályos, de nincs fórum, amely a szabálytalanságát kimondaná. Köztük volt a munka törvénykönyve, a közigazgatási bíróság. A negyvenhárom törvény közül negyvenkettőt Áder János aláírt. Akkor mi is történt? Valóban voltak tüntetések. Nekem is szimpatikusak a jelszavak, a beszédek. De elmúltak. Szerintem egy tüntetés akkor lenne hatásos, ha minimum százezer ember menne el rá. Az tüntetés. Ötezer, nyolcezer, tízezer ember nem sok. Nem tudok senkit lebeszélni arról, hogy lelkes legyen és tervezzen, de mindenesetre egy kicsit józanabb önértékelést kérnék. Mészze vagyunk még az Orbán-rendszer megdöntésétől.

Bauer Tamás Bizonyos értelemben folytatom, amit Domány András elkezdett. Az első kérdés, amiben csak félig értek vele egyet, hogy van-e változás. Azt hiszem, hogy van. A pártokat elfogadja vezetőjének és képviselőjének a tüntetéseken részt vevő sokaság. Ez értetetővé teszi a szereplők örömét és lelkesedését. Azt nem tudjuk, hogy ez milyen széles kört érint. Andrásnak igaza van abban, hogy a nagy tüntetéseken a résztvevők száma elmarad a Milla-tüntetésekétől, elmarad az internetadóستól, még a CEU ügye is több embert mozgósított Budapesten. Úgyhogy ingadozó

középparaszt vagyok a két álláspont között. A második észrevételem: szó esett arról, hogy vissza lehet-e menni úgy a parlamentbe, ahogy onnan kijöttetek. És azt mondja Gyurcsány Ferencről Korózs Lajosig meg Tordai Bencéig mindenki, hogy nem. Egyetérttek azzal, ezért is indultam a választásokon képviselőjelöltként, hogy a parlamentbe be lehet és be kell ülni a választási eredmény alapján. De parlamenti tisztségeket elfogadni Orbán parlamentjében eleve nem lett volna szabad. Hiller István elmagyarázta, hogy azért játszik kisebb szerepet abban, ami az utóbbi hetekben történt, mert őt az egész parlament választotta meg az Országgyűlés alelnökévé. Na most nemcsak őt, hanem Varju Lacit meg Korózs Lajost is az egész parlament választotta bizottsági elnöknek, Tordai Bencét pedig jegyzőnek. Abszurdumnak és bizonyos értelemben nevetségesnek tartom, hogyha azt a játékot helyesen eljátsszátok, akkor február 18-a után Hiller István ülést vezessen a parlamentben, és bizottsági ülést vezessen Varju László vagy Korózs Lajos. Ez a két dolog nem fér össze.

A Jobbikot illetően egyetérttek Andrással, noha Révész kitűnő cikke a Jobbik múltjáról szól. A Jobbik megszavazta a hetedik alaptörvény-módosítást, ami alapja a menekültellenes, a közigazgatási bírászkodásra vonatkozó, a hajléktalanellenes törvényeknek. Én olyan közös listára vagy jelöltre, amelynek a Jobbik részese, nem vagyok hajlandó szavazni. Itt két fő érv szokott elhangozni a Jobbikkal kapcsolatban. Az egyik az, hogy ez már nem az a Jobbik, változott. Igen, változott, ma már nem

náci párt, csak szélsőjobboldali párt, olyan, mint a Francia Nemzeti Front vagy a német AfD...

Heller Ágnes Először is én vagyok a bűnös, mert még a választások előtt javasoltam bizonyos együttműködést az összes ellenzéki párt között, ami sokkal jobb eredményre vezetett volna, mint amit kaptunk. De miért mondtam ezt, és miért mondom ma is? Mert én vagyok, azt hiszem, [Vitányi] Ivánon kívül az egyetlen, aki '56-ban felvultam. Egy győztes forradalomról beszélünk. Mind együtt mentünk a zsarnokság ellen, nem kérdeztük, ki kire szavazott 1947-ben (vagy mint most, egy évvel ezelőtt), nem számít, hogy valaki melyik oldallal (jobb vagy bal) rokonszenvezik, melyikre fog szavazni, mert a cél a zsarnokság megdöntése. „Aki magyar, velünk tart”, ez volt a jelszó '56-ban. Ez azonban nem jelentett közös kormányzásra való felkészülést, hanem az általános választás arányos választási rendszer melletti megtartását. Ez fontos! 1947-ben szavaztunk utoljára arányos választási rendszerben. Előnye, hogy csak koalíciós kormányzás lehetséges. Nem szabad az ország hosszú távú érdekét egyes pártok rövid távú érdekének oltárán feláldozni.

Az európai választásról. Nemegyetlen ellenzéki lista kell, hanem kettő, hogy senki se legyen arra kényszerítve, hogy a számára ellenszenves párt képviselőjét küldje Európába. Annának igaza van abban, hogy ez csökkentené a részvételi lelkesedést. Ugyanazt javaslom, mint áprilisban. Két lista. Akkor azt mondtam, hogy az egyik az MSZP, a DK, a Párbeszéd, a másikon a Jobbik, az LMP, a

Momentum legyen. Ne kelljen mindenkinek Gyurcsányra vagy Vona Gáborra szavazni, mondtam tavasszal. Ez (az európai) ugyan arányos választási rendszer, de itt is kiesik, aki nem éri el a bejutási küszöböt. A két lista itt is maximum képvisleti helyet és ugyanakkor választási kedvet ígérhet. Ha a Momentum külön akar indulni, senkinek sincs joga ebben megakadályozni. Vállalják a rizikót, mely nem kicsi. De szerintem egyetlen pártnak sincs oka arra, hogy ebben őket kövesse. Igen, együtt kell felvonulnunk, ahányan csak tudunk, a választáson is. Különben pedig arra is érdemes odafigyelni, hogy minden körzetben kell egy ellenzékinek ülnie, mert ha erre nincs emberük, akkor semmit sem érnek. S bizony kell nemzetközi megfigyelő is, nehogy megint „véletlenül” leálljon a technika.

Kéri András Négy dolgot mondanék nagyon röviden. Egy: ha nem lesznek megfigyelők a választáson legalább egy ellenzéki párt részéről minden egyes körzetben, és hogyha nincs nemzetközi ellenőrzés, hipp-hopp tizennyolc mandátuma lesz a Fidesznek, tessék végiggondolni. Kettő: nagyon jó, hogyha nem megy ki semmi az egyeztetésről a sajtóba. Akik a december 12-i akcióban részt vettek, gondolják végig, nincs-e köztük téglá. Három: ha az egyeztetés a színpalak mögött zajlik, itt a Momentumnak van igaza, valamit ki kell vinni az utcára, hogy a lelkesedés megmaradjon. Én, mint az utca embere, akkor vagyok ott, ha van miért ott lenni. Nem ötven emberért megyek ki, nem ötszázért, hanem ötezerért. Viszem a furulyámat zajkeltő eszköznek, ha van miért. Négy:

tessék készíteni egy kétperces, öszszevágott videofilmet arról, amit vidéken is be lehet mutatni, mit hirdet a kormány, mi folyik idehaza, mi a valóság, ez legyen benne. Nem kellene beszélő fejek, képek kellene, zene kell, és a végén a szöveg: ön melyik Magyarországon él? Melyikben szeretne? Ennyit szerettem volna mondani.

Korózs Domány András jól ismeri a parlament működését, hangulatát, mert mint tudósító, sok időt töltött ott. Érdekes-e ezt az egészet csinálni? Itt jó páran tudják, hogy egri vagyok, de közel negyedszázada az Újlipótvárosban lakom albérletben. Ha mi ezt nem csináljuk, akkor nincs Egerben az a tüntetés, amiről tudósítottam. Háromszor annyian voltak, mint a netes tüntetésen. Egy érseki székvárosban óriási dolog, hogy eljön ezer ember a Bazilika oldalába, és mindenki az arcát adja az akcióhoz mínusz kilenc fokban. Akkor van értelme tovább csinálni, ha szét tudjuk az országban teríteni, és a sok pár ezer fős demonstrációnak Egerben, Tatabányán és Zalaegerszegen is értelme van. Nem várom ezektől a tüntetésektől, hogy holnap összeomlik az Orbán-rendszer. Az sajnos stabil lábakon áll, és el is követnek mindent, hogy demoralizálják az országot.

Donáth Azért kell folyamatosan több ezer emberrel kint lenni az utcán, hogy azok, akik otthon vannak, és bizonytalanok, lássák, hogy nincsenek egyedül. A jobbikosok részhez szeretnék hozzászólni. Egyrészt úgy beszélünk valakikről, hogy nem ülnek itt az asztalnál. Elkezdhetünk arról filozofálni, hogy mit gondolnak,

anélkül, hogy ők maguk el tudnák itt mondani. Örülök, hogy felmerült a zászlókérdés, amikor először megláttam, az én gyomrom is forgott. Tudjuk, hogy az Árpád-sávós zászló kinek milyen gyomorgörcsöt okoz. Rákérdeztem egy jobbikos képviselőnőnél és egy jobbikos szimpatizánsnál is, miért hozták. Ha ekkora az egység, ha képesek a DK-s, az LMP-s meg a momentumos zászlók között vonulni, miért kell kihozni egy olyan szimbólumot, ami a társadalom nagyobb részének elevenébe vág? Azt mondták, azért, mert ez régebbi és fontosabb, őket nem a nyilas mozgalomra emlékezteti, szeretnék visszaadni a rangját. Nem értettem ezzel egyet, azt mondtam, hogy azért ez nem ilyen egyszerű. Ők pedig úgy kérdeztek vissza: mit gondolok, milyen érzés lehetett nekik, amikor a meleg szivárványos zászló megjelent? Ez az a pont, amikor azt mondom, hogy meg kell próbálnunk gondolkodni a másik fejével is, ki kell lépnünk a buborékból. Nem lehet a Jobbikot úgy kezelni, mintha nem ez a párt volna számszerűen a legnagyobb ellenzéki párt Magyarországon. Ez nem azt jelenti, hogy akkor kutyakötelességünk velük egyetérteni, hanem azt, hogy több mint egymillió szavazó áll mögöttük. Nem a Jobbik politikusaival van dolgunk, hanem a Jobbik szavazóival. Ha szeretnénk nekik alternatívát nyújtani, nem lehet úgy kezdeni, hogy az ideológiai családjukat betámadjuk páros lábbal. Választópolgárokhoz beszélünk, nem pártokhoz, nem pártok képviselőihez, emberekkel van dolgunk.

Vadai Nem tudok egy csomó dologgal azonosulni, nem abban, amit a Jobbik képvisel, sokszor abban

sem, amit a többi ellenzéki párt képvisel. Az én álláspontom a határon túli magyarok szavazati jogát illetően változatlanul határozott és világos. Nem támogatom. Az itt ülők mindegyike támogatja. De mi nem is azt céloztuk meg, hogy a Jobbik politikusai és a Jobbik választói, de főleg a politikusai, ott üljenek a DK-ban, ez teljes tévedés.

Donáth Nem ezt mondtam.

Vadai Azt céloztuk meg, hogy megtaláljuk azokat az ügyeket, amelyek a választó számára érthetőek. Látható, hogy a jogállam nem az, akármennyire is szeretnénk. Ezekben az ügyekben akkor is együtt kell működni, ha vannak olyan múltbeli események, amelyeket nem lehet elfelejteni. Tehát ha Dúró Dóra ott ülne a Jobbikban, akkor egészen biztosan nem tudnék velük együttműködni.

Falus Ferenc Az Európára szavazás nekem tetszik, és ez úgy lenne megvalósítható, hogyha a közös listán nem lennének pártpolitikusok, ez adna esélyt arra, hogy mindenki Európára és az Orbán-rendszer ellen szavazhasson. A másik a tüntetések fontos pszichológiai hatása. Megbilibent az a közhiedelem, hogy az Orbán-rendszer örökké fog tartani, és ez a leglényegesebb, ezt kellene továbbvinni...

Lánczos Vera A Fideszben sokszor megfogalmazzák cinikusan, hogy a pillanatot kell uralni. Most számtalan olyan pillanat van a politikában, aminek az uralását az ellenzék elmulasztja. Bajnai annak idején ernyőt hirdetett, majd elen-